

Има нечег чудног са корона вирусом. Како време протиче све је мање јасно шта се догађа. Оно што је пре неку недељу важило за очигледну чињеницу, више није ни сигурно, а понекад ни истинито. Будућност је увек неизвесна, то није нека новост, али је нашој стварности, и предкоронској па и коронској, и прошлост веома упитна.

Можда све то и не би било толико битно, да последице - оне које се већ виде а посебно оне које се назире или се самонаслућују - не прете да буду апокалиптичне.

Када вирус прође, и пре него што се преброје жртве епидемије, мораће се водити нека нова статистика. Мораће се бројати економске жртве и колосални губици – и људски и материјални. Иако делује парадоксално, пандемија неће имати катастрофалне последице по владајуће политичке и економске структуре. Не зато што оне нису подложне кризама, већ што је, и у одсуству пандемије, криза била неизбежна. У том смислу ова санитарска катастрофа може бити и од користи. Она ће маскирати проблеме који одавно постоје у глобализованим либералним системима.

Пандемије, према верским учењима, настају због греха. Историја је испуњена страхом од епидемија и катастрофа. Четири јахача апокалипсе симболизују смрт, рат, глад и болест. Страх је немогуће двојити од људске природе. Он и паралише и подстиче. Страх од катастрофе, у чијем се корену налази (по)грешно понашање човека, је стар колико и Библија. У случају необјашњивог, када су појаве бруталне, објашњења су религиозна. А то је и време у ком се грехови шире. Попут вируса. Па зар није Душан прекршио свето правило и на Свету Гору одвео Јелену управо због пандемије куге?

Иако турбулентна времена носе драматичне промене са надом да ће ствари кренути на боље, често се дешавало да будемо сведоци додатних падова и урушавања кад један систем издише, а успоставља се други систем са новом хијерархијом вредности која би омогућила да се крене у добром правцу - и правом смеру!

Рађање новог система може да потраје...

У почетку шансе за искорак увек изгледају мале. Наравно, колико год ствари изгледале тмурно, пандемије су, индивидуално, и времена великих постигнућа. Само зато што су лондонски театри били затворени две године, почетком XVI века, Шекспир је имао довољно времена да напише неколико најзначајнијих дела.

И данас настају тако велике ствари, којеће у будућности бацити макар мало племените светлости на време оптерећено изазовима. За многе људе чак и егзистенцијалним.

Економска криза није ништа ново. Није ни прва, ни последња. У многим земљама са хроничним проблемима она неће бити ни нарочито упечатљива. Неће им донети много нових недаћа, јер оне су већ дуго у озбиљним проблемима. Међутим, свуда, и код развијених и оних који то нису, далеко је интересантнија интерпретација кризе. А та интерпретација је од самог почетка готово једнозвучна - вирус је постао узрок и оправдање за проблеме који већ дуго тињају у светској привреди. А управо ти проблеми, нарочито вишедеценијска стагнација реалних зарада и огроман, експлозиван раст неједнакости, јесу, добрим делом, узроци многих не само економских, већ и политичких и друштвених процеса.

Политичке, привредне и финансијске олигархије су брижљиво чувале своје привилегије. Управо ове структуре показују највећи степен прилагодљивости. То, а не ефикасност,

постало је дефиниција успеха у привреди. За ове групе битнија је њихова моћ, него моћ институција. Роберт Михелс је јасно формулисао још 1911.

Колико год економија изгледала компликована онима који нису економисти, ипак постоји неколико релативно једноставних чињеница. Једна је да је свака криза имала везе са неком врстом дуга. Дугом државе, дугом привреде, дугом станивништва, дугом финансијских институција. Без изузетака. Код великих криза, била је то комбинација експлозивног раста дугова грађана, државе и привреде. Да би смо разумели економију данашњице, а нарочито у будућности, морамо да се вратимо на „предкорона“ стање, односно на другу половину 2019 - док су ствари још „добро стајале“.

Тада је глобални дуг износио преко 300 хиљада милијарди долара и чинио је око 300% глобалног ГДП-а. Овај ниво је далеко изнад нивоа из 2008, када је дошло до првог удара глобалне кризе. Они који верују у алтернативну стварност, рекли би да постоји и она стварност, упоредо са нашом, у којој је финансијски систем потонуо, повлачећи за собом реалну привреду. На сличан начин на који се сурвао сегмент хипотекарних обвезница и дериватива 2008.

Новац се штампа обилато, каматне стопе су дуги период времена апсурдно ниске, стари дугови се плаћају новим задужењима. Неодрживи корпоративни дугови почињу да условљавајуне само функционисање већ и опстанак глобалног финансијског система

Гомилање дугова је могуће, јер глобални систем функционише на дневној бази. Новац се штампа обилато, каматне стопе су дуги период времена апсурдно ниске, стари дугови се плаћају новим задужењима. Неодрживи корпоративни дугови почињу да условљавајуне само функционисање већ и опстанак глобалног финансијског система. У САД се већ у септембру 2019. појавио проблем са ликвидношћу у привреди.

Немачка компанија „Леони“ је објавила очекивања да ће јој немачка држава помоћи са неколико стотина милиона евра како би пребродила кризу. Кризу која нема везе са пандемијом. Ни они које је вирус погодио, попут „Луфтхансе“ не чекају. Канцеларкин кабинет дискутује о пакету подршке од више милијарди евра. Много их је у реду за чекање. Свуда. Свака земља има своје луфтханзе и леоније, и управо зато је то систем, а не случајност. Ер Франс ће добити 7 милијарди од Француске, КЛМ 4 милијарде од Холандије ....

Далеко од тога да је то последице вируса. Олигархије које су се нашле у проблему не мора да смишљају изговор, само треба да пронађу начина да буду подведени под државне финансијске и фискалне громобране који се праве против удара короне. Проблем је што су места под громобраном ограничена. Интервенције држава ће спасити етаблиране, крупне бизнисе и финансијске институције, владе иако ће сви доживети озбиљан ударац. Дакле, вирус је спасилац владајућим структурама. Међутим, историја је пуна лажних спасилаца и катастрофалних ослободилаца. Зато се касније појави потреба да се историја преправља, па се дође до тога да се и не зна шта је права истина.

У тржишној привреди дугови нису инструмент за преживљавање, они су полука за развој. Губици су везани за пословне процесе. Кључно питање је како ће губици бити санирани и ко ће дугове платити. Одакле долази новац и ко за њега плаћа. Уколико се много новца нађе на располагању - тј. буде штампано - неефикасности су нужне.

Сумрак либерализма

Пише: Александар Радовић, Владан Ивановић
понедељак, 01 јун 2020 08:50

Сумрак либерализма

Пише: Александар Радовић, Владан Ивановић
понедељак, 01 јун 2020 08:50

